

ובדרכי אבותינו

עלון שבועי שע"י תלמוד תורה 'עטרת חיים' לבני תורה ק"ק תימן יע"א
בנשיאות מרן הגאון רבי יצחק רצאני שליט"א

רח' הרא"ש 2 אלעד, ישראל, טל: 03-9097022

הגיליון מופץ בכל בתי הכנסת ק"ק תימן בעיר אלעד ועוד..

פניני הלכה

טעם מנהגינו בניקור הריחים של פסח

מהר"ר יחיא בדיחי זצ"ל בשו"ת חן טוב סימן מ"ה שאלה: יורנו רבותנו בפירוש ההלכה שכתב מר"ן בשלחן ערוך סימן תנ"ג, נהגו לנקר הריחים לחיטים של פסח. שיש מי שמפרש שפירוש לנקר, היינו לנקות. ומורין לאחרים, שאם הריחים עדין לא נעשית חלקה, שינקא אותה מחמץ. שאין צריך לנקרה במקור שהוא כלי של ברזל כדי לטחון חיטים של פסח: תורנו האם יכולין להורות לאחרים שאין צריך לנקרה במקור, ולא הו עוברין על המנהג. וגם אם בפירוש לנקר, כלומר לנקות. כי בערוך ערך כבש, פירש, רב יהודה אמר מנקרים את הריחים, פירוש, בברזל חד מנקר את הריחים כשהיא חלקה, כדי שתטחון את החיטים כמו השינים, עד כאן לשונו. וכן פירש בספר המספיק בערך נקרת פסילים, וזה לשונו, יד המקור, אלמנקאר אלד"י תנקש בה אלרחא וכו':

ובודאי שלא בא מר"ן להשמיענו עצה טובה לטחון חטים של פסח בריחים נקורה במקור כדי שתהא הריחים נוחה לטחון יפה, אלא משום חומרת החמץ. ואין אנו צריכים טעם למנהג העולם שכתב מר"ן בלשון נהגו ותשובתכם מהרה תצמת:

תשובה: הנה בעיקר הדין לא מצינו שהצריכו לכלים שצריכים העגלה, וכן כלים שנשתמשו בהן דבר איסור בדבר יבש, שצריכים קליפה. כי טעם ההגעלה הוא כדי שיפלטו מה שבלעו, ואי אפשר שיבלעו מדבר יבש בלא מים או שאר משקין. וידוע שאין הריחים טוחנת קמח אלא מן הדברים היבשים. ואפילו חיטים לתותים, מייבשין אותם עד שלא יצא מהם שום לחלוחית, ואחר כך טוחנים אותם. ואם כן אינה בולעת אפילו בכדי קליפה. ואין חוששין אלא מן הגומות שברחים, שמא נכנס בהן מן החמץ. הלכך אין צריך אלא ניקור הגומות בדבר חד כמו מחט או קוץ, להסיר מה שבגומות:

המושך בעמוד החמישי

בנתיבי החינוך

הרב אליהו נהרי שליט"א מנהל הת"ת

ואת עמלנו אלו הבנים (אגדתא דפסחא)

מובא בפירוש הקדום לאחד מחכמי תימן בזה"ל: ואת עמלנו, כלומר, יגיעתם בגידול הבנים. לפי שהיו הורגים את הילדים בלי רחמים. ועליהם נאמר, 'גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחון' (דברים כה. ג). ואמרו, שאסטגניני פרעה העלו לפרעה באסטגנינות שלהם, שמושיעין של ישראל עתיד שילקה במים, לפיכך גזר פרעה כל הבן הילוד. ואינם יודעים מעשיו של הקב"ה, שהוא משנה עתים, שעל מי מריבה הוא נדון. ראה סוטה יב ב.

למדנו, שהנשים הביאו ילדים לעולם על אף שידעו שלמיתה הם עומדים. כי חובת האדם היא ההשתדלות, אך אביו לו לאדם אם יחשוב שהשתדלותו היא שעמדה לו ואכמ"ל בזה. וכבר העלנו פעם את שביארו המפרשים על מה שאמר החכם מכל האדם על פסוק (קהלת יא. ו) 'בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יבשר יגוי, ואכמ"ל.

ואגב אורחא. אפשר שזה אחד ההסברים לדברי חכמינו ז"ל (סוטה יא. א) 'בזכות נשים צדקניות נגאלו ישראל ובזכותן עתידין ליגאלי, שבזכות מסירות נפשם להביא ילדים לעולם על אף שידעו שלמיתה הן עומדים, עכ"ז לא פסקו מזאת, שזרע ישראל ח"ו לא יכלה, והבא ליטהר מסייעין אותו כידוע מהניסים הרבים אשר נעשו להן כמבואר שם בגמרא ובמדרשים. ויש עוד הסברים רבים במפרשים ואכמ"ל. ולאפוקי מדעות החופשיים להביא ילד אחד או שניים לכל היותר, בכדי שיוכלו לכלכלם ולפרנסם, ושיהיה להם כביכול כח לגדל ולחנך כולם בניחותא ובהשקט. וכבר השיב יהודי כשר לאחד שהפטיר כנגדו, איך אתה מסתדר עם עשרה ילדים, אני בקושי מסתדר עם שניים. השיבו, יסורים של האדם קצובים לו, לי הם מתחלקים על עשרה ולך על שניים.]

וחלק מההשתדלות היא מצות 'הגדת לבנך' (שמות יג. ח) אשר הינה כל השנה כולה, ובפרט בחגנו זה המרום אשר יצאנו בו לחירות. ותמיד אנו מזכירים יציאת מצרים, וטעמא ביאר מהר"י"ץ בעץ חיים (ח"ב דף קה) וז"ל: כי יציאת מצרים היא אות ומופת על הא-לוה הקדמון מחדש חפץ ויכול אשר ראו עיניך. ואפילו השבת שהיא מורה על חידוש העולם כתיב בה, 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים' כלומר, שאם יעלה בלבך ספק על השבת המורה על החדוש והחפץ והיכולת, תזכור מה שראו עיניך ביציאת מצרים. והרמב"ן האריך בזה וזה תוכן דבריו. עכ"ל מהר"י"ץ. אי"כ על אחת כמה וכמה שיש להגדיל ולהגביר מצוה זו ככל יכלתו בחג חירותינו. ואם בליל הסדר לא יכול להאריך הרבה עקב הקרואים הרבים, יש לו זמן במשך החג. וכמו שדרשו על פסוק (תהילים עה. ג) 'כי אקח מועד אני משירים אשפוט'.

וחלק ממצות והגדת לבנך היא 'מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו. ר"ל שהן אמת שהיו ניסים רבים ומופלאים, וטבע האדם וכ"ש הילדים להתפעל מזה, ולכן דרך כלל יותר מאריכים לספר בזה. אך יש לאדם לתת דגש לילדיו את אהבת ה' ב"ה לעמו. שעל אף שאבותינו היו עובדי ע"ז וכפי שמספר המדרש (רבה פרשה כ"א) שבעת קריעת ים סוף טענה מדת הדין 'הללו עע"ז והללו עע"ז מה נשתנו אלו מאלו' ויעויין עוד מה שהביא מהר"י"ץ באגדתא דפסחא על פיסקת 'מתחילה']. אלא שההבטחה שהבטיח ה' לאברהם בבין הבתרים ויעויין במהר"י"ץ שם על פיסקת 'היא שעמדה']. וכבר העלנו פעם את אשר מובא ביחזקאל פרק כ', שה' מוכיח את ישראל שנאלם ומצילים תמיד לא מפני צדקותם אלא מפני הבטחתו. וראייה, שאף על הים חטאו שנאמר (תהילים קו. ו-ז) 'זימרו על ים בים סוף וישועים למען שמו, ואכמ"ל.

וכשהבן שומע כמה אהבת ה' לעמו, עת הודים, נקשר לבו לאביו שבשמים וחושק אהבתו. וכך זוכה לקיים 'הגדת לבנך' בהידור רב שאז יחרטו הדברים בלב ילדיו, ויה"ר שנוכח כולנו אמן.

התודה והתברכה לכל המתנדבים בעם אשר נתנו מחונם וכספם קמחא דפסחא לדיען להעבירם למשפחות הנצרכות מבני עדתנו, חיושבים על התורה והעבודה. יזכר השי"ת לחיות תמיד מן העותנים, וירבה ממונם בכלל כפליים, וכשם ששמחו את האמללים, כן ישמח ה' אותם לעד ולעולמי עולמים גבריאות איתנה ועזרתא מעליא.

מֶרֶן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

הרב הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

פתרונות לפרשת 'צו'
אחודה חידה! וכל הנגע, נכתבו ג'
פעמים בעליית שלישי, הראשון בטעם
מוליך השני בטעם מפסיק והשלישי
בטעם מעמיד.
הזוכה בהגרלה: יונדב דחבש.
מי בתמונה? טרם נפתרה!

לאורה יאירה!
לחג הפסח:
מניינה עליה שמונים
ואמרת בשמחה ט"ו פעמים
והשולח מתנשא ביד המסובים
בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

מי בתמונה?

בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

חידושים והערות בפסקת הא לחמא עניא

א) כתב מהרי"ץ בעץ חיים חלק ב' דף י"ב ע"ב, הא, כן צריך לומר, ולא יאמר כהא לחמא עניא, או הא כלחמא עניא. דלישנא דקרא הוא (שמות ט"ו, ל"ב) למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר (דרכי משה, ומטה משה). וגם לפי סוד העניין אין ראוי לשנות. חמדת ימים (ושע"ד) [צ"ל ושע"ר, והיינו ושערי רחמים] משם האר"י וכו' יעו"ש:

ודברי הדרכי משה, המה חונים על הטור בסימן תע"ג אות י"ז וז"ל, כתב מהר"ר אברהם מפראג דאין לשבש ולומר כהא לחמא, או הא כלחמא. אלא הא לחמא, על שם המקרא למען יראו את הלחם וגו' ע"כ. [וידועים דברי רז"ל שנתקיים דבר זה בזמן ירמיהו, וזהו שנאמר (ירמיה ב', ל"א) הדור אתם ראו דבר י"י, ולא אמר שמעו. ועיין מה שצינתי בזה בנפלאות מתורתך פרשת בשלח על פסוק למשמרת לדדתיכם]. וכן כתב במטה משה סימן תר"ל וז"ל, אין לשבש ולומר כהא לחמא, או הא כלחמא, כי לשון הפסוק הוא למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם וגו'. ועל כן נכון לומר בנוסח הקדמוני, הא לחמא עניא ע"כ. וכן כתב מהר"ל מפראג בספר גבורות ה' פרק נ"א, הא הכי גרסינן, ולא גרסינן כהא, דהא קרא כתיב למען יראו וגו' ע"כ: והעיר על כך בדרישה על הטור שם אות ו', דאע"ג שהפסוק למען יראו וגו' אמן שאכלו במדבר קאי, ולא אמצות שאכלו במצרים. מכלמקום מיתי שפיר ראייה. כמו שכאן נאמר למען יראו את הלחם, אף שלא מלחם זה אכלו, כיון שממין הלחם הזה אכלו, שייך לומר עליו למען יראו את הלחם ולא כלחם. הכי נמי דכוותיה במצה וק"ל ע"כ:

והמעין יראה שעדיין הדברים אינם מיושבים, וכמו שכתב כבר המגן אברהם סימן תע"ג ס"כ כ"ד וז"ל, פירוש דיש שאין רוצין לומר הא לחמא, משום דאין זה אותו הלחם ממש שאכלו ישראל. ולכן מביא ראייה דכתיב בקרא למען יראו את הלחם אשר האכלתי וגו', והרי אין זה אותו הלחם שאכלוהו ישראל, שהרי אותו שאכלו כבר אכלוהו, אלא דוגמת הלחם. הכא נמי דוגמת הלחם. ומיהו אין זה ראייה, דהתם לקח צנצנת מן, אם כן שייך שפיר לומר את הלחם אשר האכלתי, דהא נשתייר מזמן ההוא. אבל הכא אנו אופין מצות חדשות, ואין שייך לומר הא לחמא. לכן האומר הא כלחמא, או כהא לחמא, לא הפסיד, עכ"ל המגן אברהם:

ב) הלכך מעיקרא הייתי תמיה מדוע מהרי"ץ הסתיר פניו מדברים הללו שבמגן אברהם שנראים מצודקים בטעמם ובנימוקם, וגם קודם שראינו דברי המגן אברהם עמדנו על כך בעניותנו אנהנו בעצמנו:

בשלמא מה שכתב מהרי"ץ בשם חמדת ימים ושערי רחמים כי גם לפי סוד העניין אין ראוי לשנות, אתי שפיר. אף כי המעין בגוף דברי החמדת ימים יראה שהודה כי לפי הפשט היה עדיף לגרוס כהא, שכן כתב שם בפרק ששי מענייני פסח וז"ל, רבים הגיהו וגרסי כהא לחמא עניא, דהא לחמא משמע דזהו הלחם בעצמו שאכלו. ועם כי דבריהם נאותים לפי פשוטן, אכן לפי סוד תעלומותיהן אין לשנות הנוסחא. וכולא רמיזא בחכמתא, סוד הה"א ראשונה שבשם וכו'. אי נמי רמז לאות ה"א אחרונה שבשם, כנסת ישראל, שהיתה דלה וענייה סוערה בגלות מצרים כנודע יעו"ש. מכלמקום כנראה מפני שרצה מהרי"ץ לצרף עמו את דברי שערי רחמים, והוא לא דן איך לפי הפשט, על כן קיצר מהרי"ץ והיו שניהם לאחד בידו. ופורתא לא נחת למידק, יען כי אין עיקר כוונתו להעתיק דבריהם אלא לגלות דעתו עצמו על"פי דבריהם, שאין לשנות הגירסא הא הרומזת לאות ה"א, שתוספת כא"ף תקלקל הרמז. [וכמובן אין מזה הכרח לגרוס בפועל הא לחמא, כמו שיש סוברים, וכדאשכחן טובא דכוותהו]. וז"ל שערי רחמים (שאלוניקי ה'תק"א) סדר ליל פסח דף ה', אומר כנגד מצה הנפרסת שהיא ד' של"ה שהיא דלה ועניה, הא לחמא עניא וכו' גימטריא רי"ו, שמלכות היתה עניה במצרים, והקב"ה גאלנו על"ידי רי"ו אתון דשם ע"ב יעו"ש. ולפי זה יוצא כי לא רק גירסת כהא במקום הא היא קלקול מאחר שרומז לאות ה"א, אלא אף גירסת פלחמא מקלקלת חשבון רי"ו:

ג) אַל י"י ויאר לנו בתירוץ נפלא ליישב קושיית המגן אברהם, בהגדה שלפסח מגדים חדשים דף י' וז"ל, איברא המעין יראה כי נוסחא זו הא, מצינו כמעט בכל הקדמונים רובם ככולם, בתוספות פסחים דף קט"ו ע"ב בד"ה למה, וברמב"ם סוף הלכות חמץ ומצה, ובשו"ת הרא"ש כלל י"ד סימן ה', ובטור ושלחן ערוך ובלבוש, ושאר כמה מהקדמונים, עיין עליהם. והלכך נראה דאין לשנות מנוסחא זו. ומה שהשיג המגן אברהם על הראיה שהביא מהר"ר אברהם מפראג מקרא דלמען יראו את הלחם, דלכאורה הדבר תמוה מאד דהדבר פשוט דאין מזה ראייה לומר הא לחמא, ואיך נעלם זה מעינא פקיאח של"הגאון מוה"ר אברהם מפראג:

אכן נראה לפרש כוונת דברי מוהר"א, דהנה הגאון מהר"ם אלשיך בביאורו על התורה מדקדק בהאיי קרא דלמען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים, דלכאורה הני תיבות בהוציא אתכם מארץ מצרים מיותרות, הכי לא נדע כי ישיבתם במדבר הוי אחרי צאתם מארץ מצרים, ומאי שייטיה להכא. והוא יישב כי הכתוב בא לומר שיראו כי למרות שהיו מחוסרי זכות, אך להיותם בעלי אמונה טענו בציקם על שכמם וכו' יעו"ש ב'. יב"ן. ואמרת ליישב על פי מה שפירש רש"י לקמן, ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה (שמות ט"ו, ל"ה) והלא חסר שלוששים יום ולכאורה קשה מה בכך, והלא קיימא לן בראש השנה דף ב: שאפילו יום אחד בשנה חשוב שנה. וכל"שכן רוב השנה, דרובה ככולה. ועיין פסיקתא זוטרתא הנקראת לקח טוב על פסוק זה, שהוא בפרשת בשלח, שאמנם הביא כן בתירוץ שני לקושיא זו, וצ"ע. ועיין עוד אור חדש, הובא באוצרות האגדה על מסכת קידושין שם דף צ"ג. ולפי מה שכתוב בליקוטי מוהר"ן תורה נ"ו ריש אות ח' כי המן הוא בחינת הדעת, היה ראוי לאכלו ארבעים שנה בשלימות וכו' יעו"ש, נראה דאתי שפיר. יב"ן, שהרי בט"ו באייר ירד המן להם תחלה, ובט"ו בניסן פסק. אלא מגיד שהעוגות שהוציאו ממצרים, טעמו בהן טעם מן. והוא גמרא ערוכה בקידושין דף ל"ח ע"א וכו'. [משמע שהיה להם טעם מן קלוש. ולשון התוספתא בסוטה פרק י"א אות ב', והלא חסרים שלוששים יום. אלא שאכלו מן העוגות שעלו בידם ממצרים שהיה להם יעו"ש, ולא ידעתי מדוע נקטו בסגנון מסורבל זה. ובסדר עולם סוף פרק י' איתא, הרי ארבעים שנה חסרים שלוששים יום. ושלוששים יום שהיו אוכלים עוגה שהוציאו ממצרים, שהיה יפה להם כמין ע"כ. משמע דפליג וסבירא ליה שלא היה לעוגות טעם מן כלל, רק שהתועלות והמעלות שהיו במן היו גם בהן. ועיין עוד הגהות הרש"ש על גמרא קידושין שם. יב"ן. ובזה יובנו דברי הכתוב הנזכר לעיל למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים, דהיינו העוגות שהוציאו ממצרים וטעמו בהן טעם מן. ותיבות בהוציא אתכם מארץ מצרים, קאי אשלפני פניו, וגריר בתר תיבות את הלחם אשר האכלתי אתכם. ואמר במדבר, כי אעפ"י שהוא מקום שמש, ככתוב לא מקום זרע וגו' (במדבר כ', ה'). וסיים בהוציא אתכם וגו' כלומר מיד בשעת הוצאתכם. יב"ן:]

והשתא על פי זה דעת קדושים תמצא, והן הן דברי מוהר"א שהביא ראייה לומר הא לחמא, על שם הפסוק למען יראו את הלחם אשר

לזש"ק
שלום בן יעקב
ומירב טליה בת מנשה

לזש"ק
יובל בן דוד
ורות בת זכריה

לזש"ק
תומר ישראל בן יעקב
ואודליה בת מנשה

“לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה”

מיזם יחודי

לתלמידי “עטרת חיים”

לומדים שעה אחת אחר תפילת שחרית בבית הכנסת פעולת צדיק אבות עם בנים בכל יום מימי חול המועד ומקבלים.... (לא מגלים)
תפילת שחרית בשעה 7:00
תחילת הלימוד בשעה 8:45
פירוטון בעולם חזון..

המשך מהעמוד הקודם האכלתי אתכם וגו' בהוציא אתכם מארץ מצרים, וכבר נתבאר דתיבות בהוציא אתכם מארץ מצרים מורה על העוגות שהוציאו ממצרים, והרי זה הלחם פצנצנת לא היה אלא מהמן, אבל לא היה מאותו הלחם שהוציאו ממצרים. ומה ראייה דאף שאין זה הלחם ממש אלא דוגמת הלחם, אומר את הלחם וגו'. הכי נמי יש לומר הא לחמא, דהוי דוגמת הלחם. ומעתה נסתלקה תלונת המגן אברהם לגמרי. ועיין בדברי זקני הגאון יעב"ץ בפירושו על ההגדה [בסידורו דף רל"ב ע"ב. יב"ן שכתב וז"ל, הא לחמא, כן הוא הנוסח הקדמון, וכבר יישבו המחברים את הלחם, ומצאו לו סמך במקרא, את הלחם אשר האכלתי וכו' עכ"ל. הרי כי גם לו היה ניחא הסמך מהמקרא הנוכח לעיל, ולא שת לבו לזו מזה מחמת השגתו שלהמגן אברהם. ואולי כיון לדברי הללו. ובכן אין לשנות מנוסחא זו, עכ"ל המגדים חדשים, כשם כן הם:

ועיין עוד דרשות חתם סופר חלק ב' דף רס"א (והובא גם כן בספר דגן שמים סימן כ"ב דף קכ"ה) ובספר להורות נתן מועדים חלק א' דף ש"ב ש"ג, ובהגדה שלפסח אור אברהם (גורביץ) דף כ"ד:

ד) ולפי מה שסיים המגדים חדשים שאולי לזאת נתכוון גם היעב"ץ, היינו יכולים לומר כך גם על מהרי"ץ. אבל האמת יורה דרכו שאין להעמיס בדבריהם דבר שאין לו שום שמץ רמז בלשונם. אדרבה ראיתי באוצר ההלכות לסימן תע"ג חלק ב' דף ק"פ ע"א שהביא בשם הר"י עמדין (שהוא היעב"ץ. יב"ן) בספרו מור וקציעה בסימן תע"ג שכתב דאין פקוק המגן אברהם כלום. כי אעפ"י שנשתיר מוזמן ההוא, מכלמקום הא לא הוא הלחם עצמו שהאכילם במדבר, אלא מינו, ואפילו הכי משתעי קרא הכי, אם כן פשיטא דשייך נמי בלשון תרגום ודברי חכמים ז"ל משפט אחד הוא להם עכ"ל. הרי דלא נחת כלל לכולי האי, אלא השיב על המגן אברהם מיניה וביה, אף שלא הוסיף הרבה, מכלמקום נראה לו שאין חילוק זה מחלק. וכך צריך לומר גם אליבא דמהרי"ץ:

ושם באוצר ההלכות הוסיף עוד בשם הגדה שלפסח חידושי הלכות למהרש"א מקרלין שהשיג גם כן על המגן אברהם וכתב דאי משום הא לא איריא, דמה שכתב שנשתיר מאותו הדור, מכלמקום הלא בקרא מבואר שיראו את הלחם אשר האכלתי, ואותו הלחם שאכלו אי אפשר לראות, אלא הכוונה שיראו דוגמת הלחם, וכן הוא גם כן דלחמא עניא הא דאכלו, ואף שאפשר שמצה היה אינו שווה כלל במראה ובטעם, מכלמקום לחם עני הוא ואכלו אבהתנא על-כל-פנים עכ"ל:

ולעיל מינה בדף קע"ט ע"ב, הביא עוד בשם מהרש"א מקרלין שם, דהמעייין בפוסקים יראה כי שום אחד לא הביא הנוסחא כהא לחמא או הא כלחמא, וכולם כתבו הא לחמא, הרמב"ם ז"ל, וכן בתשובות הרא"ש, והטור, וכן מבואר במהרי"ל הרבה פעמים, וכן הכלבו בנוסח הגדה שלו. ומסיים, ולכן אין לשנות, ודלא כמו שכתב המגן אברהם יעו"ש. ולזה בודאי דעת מהרי"ץ מסכמת, כי דרכו תמיד לחזק ולהחזיק גירסת הקדמונים כמפורסם. הלכך אפילו אם היה צד דוחק בדבר, כל שאין הכרח ממש בודאי סבירא ליה שאין לזו מהגירסא המקובלת מדור דור, ולהגיה מהסב"א:

ה) ויישוב נוסף לכך באופן אחר, הובא שם באוצר ההלכות דף ק"פ בשם לקט יושר דף פ"ט מאת תלמידו שליבעל תרומת הדשן, שכתב גם כן שאין לשבש המחזורים הישנים שכתוב בהם הא לחמא בשביל כך שאינו הלחם עצמו שאכלו אבותינו, כי הרי מצינו שדרך לשון הקודש לדבר לפעמים בדרך זו, ודוגמא לכך מה שדרשו חז"ל על (שמות ל', י"ג) זה יתנו (גבי מחצית השקל) שהראהו הקב"ה למשה מטבע של"אש ואמר לו כזה יתנו, ואעפ"כ כתוב זה ולא כזה ע"כ. והוא בירושלמי שקלים פרק א' הלכה ו', ובמדרש במדבר רבה פרשה י"ב אות ג' ובתנחומא ובפירושו רש"י פרשת כי תשא שם ועוד:

ובהגדה שלפסח למה"ר יואל טייטלבוים דף נ"א, כתב על דברי המגן אברהם, נראה לי דאפשר להביא ראיה ממקום אחר, דכתיב עולת תמיד העשויה בהר סיני (במדבר כ"ח, ו'), והרי בהמה זו לא היתה נקרבת בהר סיני, ואעפ"כ אמר הכתוב העשויה בהר סיני, ר"ל דוגמתה (ועיין פירושו רש"י שם). כמרכן הכא אתי שפיר לומר הא לחמא, כיון שהוא דוגמתה. ואפשר לומר עוד בזה, דאין כוונת המגיד כאן על צורת הלחם בלבד, אלא הגשמי, דודאי אין זה אותו הלחם אשר כבר אכלוהו אבותינו במצרים. אולם פנימיות הלחם שהוא שורש המצוה שלאכילת מצה גדולה מאד, ומגעת בגבהי מרומים, כמבואר בוזהר הקדוש בכמה דוכתי. וכל העולמות העליונים מחכים ומצפים שיקיימו ישראל מצוה זו בכוונתה הראויה. והצדיקים האמיתיים כלתה נפשם מגודל ההשתוקקות בקיימם מצוה זו כידוע. ואפילו אנשים פשוטים שאין להם השגה במושכלות ומקיימים מצותה כפשוטה שאמר ונעשה רצונו, כח מצותם גדולה מאד ובוקע רקיעים. אלא שנחסר מאתנו השגת ידיעה זו, ואילו היינו יודעים את כל זאת היתה כלתה נפשנו מגודל השתוקקות לקיים מצוה זו, וכמרכן בכל המצוות וכו' ע"כ. ועיין עוד נפש החיים להגר"ח מולאזין סוף שער ראשון, ובמ"ש בס"ד בשערי יצחק שיעור מוצאי שבת קודש ויקרא ה'תשע"ה ב"שכ"ו:

המשך בעמוד הבא

כָּל דְּכַפֵּינֵי יִתִּי זֵיכּוֹרָא...

טעם מה שנוהגין לומר בתחלת האגדה, כל דכפי ייתי וייכול וכו' שתא דהא עבדי לשתא דאתיא בני חורין (העתיק נוסח מעשה רוקח המצויין בסוף דבריו).

דידוע דגאולת מצרים היתה על ידי חמשים שערי בינה, לכך הוזכר יציאת מצרים חמשים פעמים בתורה, כמבואר הרבה פעמים בזהר ובתיקונים, בסוד הפסוק (שמות י"ז) וחמשים עלו בני ישראל. וזה לשון הזהר שם (פרשת בשלח דף מ"ז ע"א), אמר רבי שמעון, בגין דההוא יובלא סליק לון ממצרים וכו', ועל דא וחמשים חסר.

נראה לעניות דעתי שגאולת מצרים היתה על ידי ארבעים ותשעה שערי בינה. שהרי למשה לא נתגלו רק ארבעים ותשעה שערי בינה, ושער האחד לא נתגלה לו. ואפשר שזה כוונת הזהר שכתבתי, יובלא, בגימטריא ארבעים ותשע, סליק לון ממצרים. וזהו שסיים נמי, ועל דא וחמשים חסר. היינו שהיה חסר אחד מחמשים. ולכך לא היה גאולה שלימה. אבל גאולה דלעתידי, יפתח גם שער הא', ויהיה גאולה שלימה.

וכבר אמרתי פירוש דרש הדרדקי (שבת דף ק"ד ע"א), אל"ף בי"ת, אלף בינה. גימ'ל דל"ת, גמול דלים. ומאי טעמא מהדר אפי דדל"ת מן גימ'ל. דליתן ליה בצנעא, כי היכי דלא ליכסיף. אמרתי שכוונתם כך, דאם משה רבינו לא נתגלה לו שער אל"ף בבינה, מי יזכה להתגלות לו. אך מצינו בגמרא (בבא בתרא דף ט ע"ב) גדול עושה צדקה בסתר יותר ממה רבינו. אם כן אפשר מי שעושה צדקה בסתר, זוכה שיתגלה לו שער א' בבינה. וזהו כוונת הדרש שלהם, אלף בינה. מי שירצה לזכות לשער אלף בבינה, גמול דלים עד דליתן ליה בצנעא, היינו בסתר. ואם כן גם גאולה דלעתידי יהיה על ידי מצות צדקה בסתר, ולכך יתגלה גם שער אלף שבבינה, ויהיה גאולה שלימה.

ובזה מבואר דכל השנה דרכו שלעני לעמוד בחוץ, ופושט ידו לפני ליתן לו, כמבואר במשנה פרקא קמא דשבת (דף ב' ע"א). ואם כן הוי צדקה בפרהסיא. לכך קאמר עכשו כל דכפי ייתי וייכול. כלומר, יכנס לפניו והרי הוא כאחד מבני בית, והוי צדקה בסתר. מכח זה נזכה להיות לשנה הבאה בני חורין, גאולה שלימה על ידי חמשים שערי בינה, במהרה בימינו אמן (מעשה רוקח מסכת פסחים, ועיין שם).

זרע שלום' למהר"י צארום זצ"ל

אליכם תלמידי תלמוד תורה 'עטרת חיים' היקרים, וכל שאר תינוקות של בית רבן הצדיקים! גדולים ונעלים ימי חג הפסח אשר אנו בהם שרויים, ע"כ תנו לבכם להשקיע ימים אלו לעליה בתורה בקדושה וביראה, כרצון אבינו שבמרומים, והוא ממעונו ייפן אליכם ברחמי הרבים

מִן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

מִיִּלְתָּא בְּטַעֲמָא

מדוע קורין יום טוב ולא שם אחר?

כ' מרפא לשון פרשת אמור פרק כ"ג י"א: דרך הכתוב לקרות יו"ט שבת כמו שכתוב לקמן בפסוק זביוס השמיני שבתון. וקראו הכתוב שבת, לפי שזה עיקר חובתו של יום בתורה לשבות ממלאכה, כמו שנאמר 'מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו'. אבל התרגום קראו יו"ט, לפי שזה עיקר קדושתו אצלנו, מקרא קודש קדשה בכסות נאה במנה יפה וכו'. ומטעם זה אנו אומרים בתפלת יו"ט את יום טוב מקרא קודש הזה ולא את יום איסור מלאכה הזה וכו' עכ"ל לעניינינו.

וכל זה ללמדנו שכל שם יש לו שורש בענין וצריך האדם לדעת אותו.

הרב שמעון צאלח זצ"ל
בהערותיו לעץ חיים

המושך מהעמוד הקודם (1) ואחרי ככלות הכל, אכתי קשיא לי איך שייך לומר הא לחמא עניא, מאחר שכיינו אותו הלחם עם כל השלחן במפה. בשלמא למנהג שאר קהילות שנשארו השלחן גלוי, ובוצעים לפני כן מצה אחת לשתים שכן דרך עני בפרוסה ומגביהים את הקערה ואומרים הא לחמא וכו' כדאיתא בשלחן ערוך סימן תע"ג סעיף ו'. אבל מנהגינו שאין בוצעים עתה אלא אחריכך לפני ברכת המוציא, ואין מגביהים כלום כעת, אדרבה מכסים את השלחן כדי שישאלו התינוקות למה אין אוכלים עתה (עיין אגדתא דפסחא פרי עץ חיים מהדורא שנייה אות קי"ז מדף רכ"ג, ושאר מקומות), איך אומרים הא לחמא, שפירושו זה הלחם, וידוע שאין זה אלא מורה באצבע כדאיתא במנחות דף כ"ט ע"א, וכאן אדרבה הוא מוסתר. הא ניחא בזמן חז"ל שעקרו את השלחן מלפניהם והרחיקוהו, שסוף סוף הוא נראה לעין. מה שאין כן לדידן:

ושפירושו הא, זה, כן מבואר בהדיא בערוך שבלשון גמרא הא פירושו זה, ומביא לדוגמא הא לחמא עניא. והוסיף שלפעמים כתוב האיי יעו"ש. אמנם הלשון הא לחמא עניא גופיה, לא נזכר בגמרא, ואינו אלא באגדתא דפסחא מיסוד הקדמונים אחרי בעלי הגמרא (כיעויין מ"ש שם באות קי"ז דף רכ"ז ד"ה ועל, ואות רע"ח סוף ד"ה כמו דף שניא) אבל צריך לומר שהביאו הערוך לרוב פרסומו. אך על-כל-פנים מצויים בגמרא לשונות רבים כאלה וכמצויין בעה"ש שם דף קע"ב. וכן יש כבר בדניאל (ג, כ"ה) הא אנה חזה גברין ארבעהו. אי נמי היה מוזכר הא לחמא עניא לפני בעל הערוך בתלמוד הירושלמי, כי כן מצינו שנזכר בשם הירושלמי עלידי בעל תוספות רי"ד, כמ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת ויחי על פסוק לא יסור שבט מיהודה ד"ה ובפירושו. וקושייתנו זו, היא אפילו אילו היתה הגירסא פְּהָא, דהיינו כמו זה, אי נמי הא פְּלַחמָא, דסוף סוף אין הלחם נראה לעין כלל:

הלכך צריך לומר דהכא פירושה שלתיבת הא, הוא הַנָּה, כמובא בערוך שם בערך דלעיל מינה. דהיינו שהוא עצמו מודה שיש לתיבה זו שני מובנים. והוא אמנם פירש הא לחמא במובן השני, אבל לדידן הוא במובן הראשון. ועיין עוד באגרות הפרי מגדים אגרת ג' אות ה', מלת הא, תרגום שלהנה, עניינו מזומן, הזמנה וכו' יעו"ש, ובמ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת וילך על פסוק ויאמר י"י אל משה הן קרבו ימך ד"ה ואופן]. וכדאיתא התם מתרגום פסוק הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' (בראשית א', כ"ט) הא יהבית. [וכן הוא בתרגום במקומות רבים מאד, כגון הנה נא ידעתי (שם י"ב, י"א) הנה אשתך (שם י"ט) הנה יוצא המימה (שמות ח', ט"ז). גם הא לכם זרע (בראשית מ"ז, כ"ג) תרגומו הא, ועיין רש"י שם ושאר מפרשים. יב"ן]. ובגמרא נדרים דף יג. הא קרבן, והא עולה, והא חטאת. וביומא דף כז. הא איכא [וכן יש לצרף לזה מה ששנינו באבות פרק ד' משנה ז' הא למדת, כל הנהנה מדברי תורה וכו']. שפירושו הנה למדת. ונראה כי בשגגה העלהו בעה"ש בכלל הדוגמאות שבערך השני. ועוד מקומות רבים יעו"ש שאין מובנם זה, כדמוכח מן העניין. ממילא גם כאן בהכרח יש לפרש כך לדידן, ושפיר דאמי אף שהמצה מכוסה. כי לשון הנה מצינו פעמים רבות גם כשבדאי אינו מצוי לפניו כלל, כגון שאמר הקב"ה למשה רבינו על אהרן אחיו (שמות ד', י"ד) וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבן, והרי באותה שעה משה היה במדבר סמוך להר חורב אצל הסנה, ואהרן היה בארץ מצרים:

ואין שום קושי בזה שבתרגום הה"א בקמץ, והכא בהא לחמא גרסינן בפתח, וכן שגור בפניו בלשונות הש"ס. כי כן מצוי חילוף בתיבות רבות כגון פְּעִי פְּעִי, אֲתִי אֲתִי, חֲדִי חֲדִי וכו' הגם דהיינו הך ממש, כיעויין מ"ש בזה בס"ד במקום אחר. ועיין מרפא לשון על פסוק הן עם לבדד ישכון (במדבר כ"ג, ט') דמתרגמינן הא עמא:

ז) וממילא הרווחנו ללמוד בזה תוספת ביאור, לפי מה שדרשו רז"ל בכמה דוכתי שאין הנה אלא לשון שמחה, כמ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת וילך על פסוק ויאמר י"י אל משה הן קרבו ימך ד"ה וכלשכון, הלכך קבעו סגנון זה בפתחת ההגדה להזכיר ולעורר למסובין שיתאזרו בשמחה, לפי שאמרו חז"ל שחייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ועיין מה שהארכנו בס"ד על זה בתשובתי עולת יצחק חלק ג' סימן קמ"ט מ"ד"ה הרי: מעתה אין אנו צריכים לכל התירוצים דלעיל, דנקטו כלישנא דקרא למען יראו את הלחם וגו' אי נמי זה יתנו כזה יתנו, וכל כי האיי גוונא: ויומתק יותר ענין הַנָּה לשון שמחה בנדון דידן, לפי מאמר נפלא שאמר רעיא מהימנא והובא בזהר הקדוש פרשת בא דף מ' ע"ב, כל ברנש דאשתעי בניציאת מצרים ובההוא סיפור חדי בחדוה, זמין איהו למחדי בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חידו מכולא, דהאי איהו ברנש דחדי במריה, וקודשא בריך הוא חדי בההוא סיפור. ביה שעתא כניש קודשא בריך הוא לכל פיםליא דיליה ואמר לון, זילו ושמעו סיפורא דשבחא דילי דקא משתעו בני וְחֲדָאן בפורקני. כדן כולוהו מתכנשין ואתיין ומתחברין בהדייהו דישראל, ושמעו סיפורא דשבחא דקא חדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון. כדן אתיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא על כל אינון נסין וגבורן, ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון. כדן איתוסף ליה חילא וגבורתא לעילא, וישראל בההוא סיפורא יהבי חילא למאריהון, כמלכא דאיתוסף חילא וגבורתא כד משבחין גבורתיה ואודאן ליה, וכולוהו דחלין מקמיה, ואסתלק יקרדיה על כלהו, ובגין כך אית לשבחא ולאשתעי בסיפור דא וכו' ע"כ:

הרי מפורש שמעלת מצוה זו, בקיומה בשמחה. ולכן קבעו בתחילתה תיבת הא, להזכירנו ענין צורך השמחה. ולא עוד אלא שהמעין ימצא כי חזר על כך שמונה פעמים, חדי בחדוה וכו', דחדי במריה וכו', וְחֲדָאן בפורקני וכו', דקא חדאן בחדוה דפורקנא וכו', בארעא דחדאן בחדוה וכו', להודיעך גודל חשיבות הדבר. וכפל הלשון חדי בחדוה, חדאן בחדוה, נראה לענ"ד בס"ד שיש לפרש כי בא להורות בכך שהמדובר הוא בשמחה כפולה ומוכפלת [אף שלא הזכיר אלא חדי בחדוה, הוי על-דרך שדרשו בבבא מציעא דף לא. השב תשיבם (דברים כ"ב, א') אפילו מאה פעמים, וכל כי האיי גוונא] מאחר שהרי בלאו הכי גם שאר כל מצוות התורה בעינין שיהיו בשמחה, כמ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת כי תבוא על פסוק תחת אשר לא עבדת את י"י אלהיך בשמחה ובטוב לבב ד"ה ובמגיד, וד"ה ובמצות. ועיין עוד מ"ש בס"ד בתשובתי עולת יצחק חלק ג' סימן קמ"ט (בביאור החיוב להראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים) אות ז' ד"ה ומשום:

ובביאור כפל לשון כעין זה, כגון בזהר הקדוש במקום אחר, למיקם בעמידה, לגבי שבע ברכות הנישואין, עמדתי בס"ד בעיני יצחק על שלחן ערוך המקוצר אבהך העזר הלכות קידושין ונישואין סימן ר"ז אות תקכ"ט ד"ה וכפל:

ולפי מה שכתבו מפרשי הזהר הקדוש שם כי עלידי הסיפור בשמחה, הוא מעורר הארה מן הבינה, ששם שורש השמחה, אל המלכות לשמח אותה, וכדאיתא התם במתוק מדבש דף תל"ט, אפשר כי לכן נכפל הלשון. והיינו לרמוז לשתיהן, בינה ומלכות:

המושך בעמוד הבא

התודה והברכה לכל תורמי הת"ת אשר משקיעים הונם בתש"ב ובונים לעצמם בנין לתפארה לחיי עוה"ב. יהא רעוא מן קדם מריה שמיא שלא יחסר להם מאומה ויראו ברכה והצלחה בכל מעשה ידיהם ותהי משכורתם שלימה כפולה ומכופלת מאתו יתברך. אכ"ר

צ'חצויותי לשון

שאינו יודע לשאול – מה שכיום אומרים לשאול.

מֶרֶן נְשִׂיא הַמוֹסְדוֹת

המשך מהעמוד הקודם ואי קשיא לך אמאי יירדו המלאכים לשמוע מבני־אדם סיפור יציאת מצרים, הלא לכאורה אין להם בזה שום חידוש שעדיין לא ידעוהו. אך עיני מ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת בחקתי על פסוק אם בחקתי תלכו ד"ה מעתה. וזוהו כבוד המלך לראות כיצד הם מספרים זאת בשמחה, וכמשמעות לשון הזוהר הקדוש. ויש עוד כיוצא בזה. איתמר:

ומאמר זוהר הקדוש הנזכר, נדפס בהרבה הגדות שלפסח כדי לעורר את הלבבות ולהלהיבם לעבודת־הקודש הזאת. ומדיקרו דברי החמדת ימים בפרק ששי מענייני פסח, אחר שהעתיק את המאמר הנזכר, הוציא ממנו מוסר־השכל לאופן קריאת ההגדה וז"ל, מי בכס ירא י"י שומע את כל המעלות הנישאות האלה ומעמדו הקדוש אשר עומד בו, שרפים עומדים ממעל לו לשמוע בקול דברו, ומורא לא יעלה על ראשו להתנהל לאטו, והן מלה בלשונו צח צחות, לדעת טעמי הדבר ופירושו, כאשר ידבר איש לפני המלך והשרים, ויכלכל דבריו במשפט במדה ובמשרה, ונוסף עליהם הכוונה וטהרת הרעיונות, ולקדש מחשבתו בקדוש ישראל מלך מלכי המלכים ברוך הוא הנצב עליו. ורבים מעמי הארץ לא הוזהרו על עצמם, ויקלו בה לאמרה בחפזון רב, כמתלהלה יורה זיקים, וכמעט רגע יכחידנה תחת לשונו, אחת למעלה ושבע למטה, ולא יהיה מתכוין אלא כמחרף ומגרף, שפתותיו דא לדא נקשו, כעובר על הגחלים, ושגיאות מי יבין וכו' עכ"ל. וראוי להדפיס גם פיסקא זו:

ובעיקר הדבר, ראיתי אחר־כך שכבר עמד על זה בספר יסוד ושורש העבודה שער שלישי פרק ו', ובשער תשיעי פרק ו', שמפורש יוצא מדברי הזוהר שהעיקר הוא חדות האדם ושמתחו בשעת הסיפור, והחידוה והשמחה אינם אלא בלב וכו' יעו"ש"ב. ושם בשער שלישי מדובר לגבי אמירת שירת הים בכל יום קודם ישתבח, שמע מינה דלאו דוקא בליל פסח. ובהדיא איתא התם בשער תשיעי ששם מדובר על הגדה שלפסח, עיניכם הרואות גודל החיוב וגודל מעלת סיפור יציאת מצרים בכל הימים, ובייחוד בלילה הזה וכו' יעו"ש"ב. כי כך היא משמעות לשון רעיא מהימנא שמעלה זו בכל זמן שמספר האדם ביציאת מצרים ואלא אסכן איהו קאי על סדר תרי"ג מצוות, כדמשמע למענין התם, ודבר זה מכוון כנראה על פסוק (שמות י"ג, ח') והגדת לבנך, שאז י"ל כי סמך שיובן הדבר מאליו. ולא נתברר לי לפום רהטא איך הוא מסדר את המצוות. והגם כי ההמשך כניש קודשא בריך הוא לכל פיםליא דיליה וכו' משמע דקאי על ליל פסח, מכלמקום בתחילת העניין דיבר באופן כללי. ולכן הקדים מהר"ק במשכיל שיר ידידות לפני שפירש את שירתו שלמה"ש שבזי המוסדת על יציאת מצרים, הפותחת אב שמעון קאל קלבי, להעתיק דברי הזוהר הקדוש בזה, כדי שממנו ידע המעיין למה יסד מהר"ש שבזי שירה זו, וגודל מעלת האומר שירה על יציאת מצרים יעו"ש"ב בדף צ"ח וצ"ט:

ח) מצורף לזה מה שכתב בפירוש כוס ישועות על הגדה שלפסח דף ט"ל בשם רב טוב פרשת תזריע וז"ל, הא לחמא עניא. כתיב בפרשת תבא בוידוי מעשר, עשיתי ככל אשר צויתני (דברים כ"ו, י"ד) ופירש רש"י שמתתי ושמתתי אחרים. כלומר דמי שאוכל מתוך צער, בדד ישב, ואינו מאכיל לאחרים עמו לשמחם ואף שמנהג קהילותינו לאכול עם האבל, הרי הם מביאים האוכל גם עבורו. יב"ן. אבל מי שאוכל בעת ששמת, יראה להזמין אחרים אתו, לשמחם אתו. ואפילו אם מזונותיו מצומצמים, עם כל זה מצמצם מאכלו כדי להשביע ולשמח אחרים אתו. ואפשר זהו שאומרים בחג הפסח מתוך שמחה וטוב לב, הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא (בארעא) ודנפקו מארעא דמצרים, שדרך עני במסכנות ובצמצום יאכל לחם, וכמרכן בגלות הזה שמזונותינו מצומצמים בעני, עם כל זה כל דכפין ייתי וייכול וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, ששם נאמר (שם ח', ט') לא במסכנות תאכל בה לחם, נזכה להשפיע מתוך הרחבה עכ"ל. והרי לנו טעם שלישי מדוע יסדו לומר כאן הא, לשון שמחה:

עוד נראה לענ"ד בס"ד בזה טעם רביעי, לפי מה שאנו מקדימים לומר לפני הא לחמא עניא, בבהילו יצאנו ממצרים. וביארנו בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת ראה על פסוק כי בחפזון יצאת מארץ מצרים מד"ה ומסתברא, שהכוונה בזה להזכיר לעצמנו כי בבהילו, דהיינו בחפזון, יצאנו רק אז ממצרים, מה שאין כן לעתיד לבוא בעגלא ובזמן קריב, ניגאל אנו עצמנו שלא בחפזון, כמו שנאמר כי לא בחפזון תצאו (ישעיה נ"ב, י"ב) יעו"ש"ב. הלכך מיד בהמשך, פורצת מפינו קריאה שלשמחה הא לחמא וכו', כי קמנו ונתעודד בקול רננה ליכרון ישועות ה':

וזכינו עוד משולחן גבוה לטעם חמישי, בהקדים מה שעמדו הרבה מפרשים מדוע יסדו פיסקא זו דוקא בלשון ארמית, היפך כל ההגדה שהיא בלשון הקודש. וכבר בשבלי הלקט וסיעתו תירצו, כי זה משום שמחה, מפני שהיתה לשונם ארמית, ועל־ידי זה יבינו גם עמיהארץ הנשים והטף מה שמספרים מענייני יציאת מצרים, כמו שהעליתי בס"ד בנפלאות מתורתך פרשת ויחי על פסוק לא יסור שבט מיהודה ד"ה ובפירושו. הלכך קבעו גסדכן לשון הא, המורה על השמחה שבדבר: עלו בידינו חמשה טעמים לכך. וסימנא מילתא היא שהם גימטריא שלאות ה"א, הא לחמא עניא:

פניני הלכה

המשך מהעמוד הראשון

ואם כן, מה שכתב מר"ן נהגו לנקר, פירושו כמו הניקור שכתב רמ"א ז"ל סוף סעיף י' וסעיף י"ג סימן תנ"א, שפירושו לנקות הגומות והסדקין. ומפני שאין טוחנין חיטים לתותין אלא לפעמים, לכך כתב מר"ן ז"ל נהגו, ולא מן הדין. דמעיקר הדין אין הולכין בכלי אלא אחר רוב תשמישו:

ואלו הם רגילים לטחון בה חיטים לתותים הרבה פעמים, ודאי שמן הדין צריך לנקותה מחמץ ודאי, ואחר כך יטחון קמח של פסח, שאין מבטלין איסור לכתחילה ואפילו קודם הפסח. ומן הדין צריך לנקותה, ולא מטעם מנהג:

ומה שנהגו במקומינו לנקר הריחים של יד במקור של ברזל קודם הפסח, הוא כדי שתטחון קמח של פסח יפה, וגם לא יתייגעו הטוחנות כשטוחנות החיטים המטוננות. ועוד, כדי שיקל עליהם הכיבוד והניקור. ואם כן, אם כיבדו את הריחים ונקו אותה יפה, אין צריך לנקר אותה במקור של ברזל, ולא מיקרי עובר על המנהג. והסכימו על זה כל בני הישיבה יצ"ו. ודברים פשוטים כאלו, כמעט לא היינו צריכים לכתבן:

שלוחה בזאת הברכה מעומקא דליבא למזרינו ורבינו עטרת ראשינו הגאון הגדול מרן נשיא המוסדות פוסק עדת תימן מחזיר עטרה ליושנה מקים עולה של תורה ולוחם מלחמתה

רבי יצחק רצאבי שליט"א

על הדרכתו והכוונתו לכל ישראל בכלל ולעדת תימן בפרט, ולנו צוות התלמוד תורה וההורים, לדעת איזוהי דרך ישרה שילכו בה ישראל לשכון אור.

יח"ר מלפניו יתברך שיאריך ה' ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, בבריאות איתנה ונהורא מעליא, ויפוצו מעיינותיו הוצה, כמים אשר אין להם סוף.

ושנזכה לאכול עמו בבית המקדש מן הזבחים ומן הפסחים ששים ושמחים במהרה בימינו, אכ"ר.

ברכת

תוסיפו שנים רבות שמחים במועדים טובים
שלוחה לכל קוראי העלון ולכל אחינו כל בית ישראל יע"א

בדרכיהם אתהלך....

וירגז המלך עליו ויאמר, בחיי מלכותי כי בעוד שלשת ימים לא אשאיר מהיהודים שריד ופליט, הוי, אנחם מצרי ואנקמה מאויבי. ויגרש אותו מפניו, ויצא מאתו בחרי אף. ויצו המלך ויביאו את בנו ההרוג לפניו, ויבך עליו בכי גדול, ויאמר לעטפו בתכריכין וליתן אותו בארון. וישבע המלך בחיי מלכותו, כי לא יכנס בנו אל הקבר עד שיהרוג את כל היהודים, ולא ישאיר שריד ופליט.

והמשנה קיבץ את כל היהודים ויאמר להם, דעו כי הצרה גדולה מאד, שפכו לבבכם כמים נכח אלהי השמים, וצומו עלי שלשת ימים לילה ויום, אולי ישקוף עלינו בעין חמלתו לרחם עלינו ועל טפינו ועל עוללינו, ולא ישפכו זרים את דמנו. נתקבצו לבתי כנסיות, וערכו תחנונות וצעקות בצום ובכי ומספר, עד שתפילתם קרעה הרקיע, תפילה קשה בתרועה ובקול שופר. וגזרו צום שלשת ימים, המה ובניהם ונשיהם, עד הגיעם והרעב והצמא עד שערי מות.

יברכו מפי עליון
משפחת עזר הי"ו
בעלי מאפית מצות
'טעמו ורא'
אשר מידי שנה
בשנה, מארחים את
התלמידים, למען
יראו בעיניהם מעשה
אבות כיצד היו
אופים.
ימלא ה' משאלות
לבם לטובה, ויזכו
לכל מדה טובה,
ולשמחת בית
השאובה, אבי"ר

ויהי ביום השלישי בבקר, היה נער בן עשר שנים מתענה, והגיעה נפשו עד שערי מות מהרעב והצמא. והנער שמו חיים בן שלום אלעראקי, ראה כי קרבה נפשו למות, ולא יכול לסבול אפילו שעה אחת. ורוח לבשה את הנער ויקרא לאמו, אמא, אמא, מהרי לי לחם פן אמות. ויצעק בקול גדול, אמא, אמא, מהרי לי לחם לאכול פן אמות, ואם אמות לא תהיה תשועה לישראל, כי אני הוא שלחני השם להושיע את ישראל.

הלכה לקרוא לאביו מבית הכנסת. בא אביו, אמר לו, אבא, אבא, מהר תן לי לחם לאכול, כי האל שלחני להושיע את ישראל. ואם אמות, חס ושלום אין תשועה. הוליד את הנער אל בית הכנסת של דאוד אלאצטא. אמר לו, תשמע הנער מהו אומר. אמר לו, בני, מה אתה רוצה. אמר לו, אדוני, מהרו לי פת לחם לאכול פן אמות, ואם אמות לא תהיה תשועה חס ושלום, כי אני המושיע את ישראל, והאל שלחני להושיע אתכם. עתה מהרו לי לחם לאכול, בטרם אמות.

אמר לו המשנה, האכילוהו כמו שאמר, האכילוהו והשקוהו כמו שצריך. אחר כך אמר להם לגלח את ראשו, ולהטבילו במקוה של ארבעים סאה, ולהלבישו בגדי שבת, ולהוליכו לפני המלך אלאימאם אלהאדי. בעת הצהרים הוליכוהו לשם. וקרא לרב אב בית דין מוה"ר יחיא עראקי כ"ץ ואמר לו, קח הקולמוס והדיו, וכתוב על גב ידי הימנית בכתב אשורית מרובע מתויג, בכתב ספר תורה כזה, אַמַת מנוקד. ותלכו עמי ותראו נפלאות היום, ותחזרו לומר בבית הכנסת הלל הגדול כיום צאתכם מארץ מצרים.

עמד הרב מוה"ר יחיא עראקי כ"ץ ומשנה המלך דאוד אלאצטא והלכו, והנער חיים בן שלום אלעראקי עמם. כיון שהגיעו אל שער המלך, בקשו רשות מהמלך ליכנס. ענו הסגנים לדבר לפני המלך. אמרו, ראו, היהודים הביאו נער קטן לשחק במלך. נתן להם רשות, ונכנסו.

אמר הנער היהודי למלך, אדוני המלך, איפוא בנך ההרוג. אמר לו, הנה בארון. אמר להם, תפתחו את הארון. והנער בא והביט בפני ההרוג. אמר, השם אלהים אלהי אברהם יצחק וישראל, היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך. והכה בידו על מצחו של מת, אמר, אם זה שם אמת, דַּבֵּר אמת. והמת עמד על רגליו. אז נבהלו כל השרים והסגנים.

התחיל לדבר לאביו, שלום. אמר לו, בני, מי אתה. אמר לו, נעים אלרב בן אלאימאם אלהאדי. הביאו את אמו ואת אחיו ואחיותיו, וקרא לכל אחד ואחד בשמו. אמר לו, מה היה לך בני. אמר לו, משרתיך הנאמנים המקבלים פרס ומשאת מאת המלך, הם שהרגו אותי בשער בית הכנסת של היהודים. אמר לו, אולי אתה שוכח ולא ידעת, כי פגעו בך היהודים והרגוך. אמר לו, חס ושלום, ולא תתן דמים בביתך. נקיים הם מדמי, ולא יצאו מפתח בית הכנסת, כי הם בתוכה מתפללים. אמר לו, ומי הם שהרגו אותך. אמר לו, והלא אמרתי לך, וכי שקר אני מדבר. אמר לו, ומה שם. אמר לו, חוץ מכבודך, עלי אֶלְסִינְדָּאר וְאַחְסֵן אֶלְוִשְׁלִי.

הדבר יצא מפי בן המלך, ופניהם חפו ונהפכו כשולי קֶדְדָּר. אמר לו, ואיפוא הם, רצונו לאמת הדבר. אמר לו, הינם לפניך, והראה על כל אחד ואחד מהם באצבעו. אמר הנער היהודי, שוב לעפרך, וצנח לארון ומת. וצויה המלך לתת מתנות לנער, ולכתוב ליהודים שטר חרות מן המכס של אותה שנה, תחת אשר הבהילים והפחידם. וצויה המלך להרוג את שני משרתיו, ולבוז את כל נכסיהם.

והיהודים אשר בעיר צנעא, בהגיע דבר המלך ודתו להעשות, שמחה וששון ליהודים משתה ויום טוב. ואמרו הלל הגדול בשמחה ובעהלה, והלכו לבתיהם לשלום. זה היה בייג' לחדש אלול, ביום חמישי בשבת. בכתב יד נמצא כתוב.

(יקרא הדורות' מהודרת נוסח תימן פרק כ"א)

מהליכות אבותינו

איגרות מוסר וחיזוק לישראל הקדושים

גדולי העדה אשר עיניהם ולבם היו בעדתם, ע"כ היו שולחים מידי פעם בפעם איגרות חיזוק לצאצא מרעיתם, והמפורסמת שבהם 'איגרת מהר"ץ'. זאת הפעם נעלה את המאמר אשר שלח מארי יחיא אלשיך זצוק"ל (פירושים משולחן גבוה עמ' ס"ז) וז"ל: ב"ה ו' ניסן תשכ"ח

לצבור בני העדה הי"ו

בראותי את החברים היקרים, הדוגלים בדגל תורה, עובדים בכל עוז, ועוזרים לכל הנוקקים לעזרה. אמרתי, גם אני לא אחשוך פי, ואכתוב כמה דברי ברכה, להם בפרט, ולכל הצבור בכלל.

אני מברך אותם, כבריאות שלימה לעבודתו יתברך, בהצלחה בכל מעשה ידיהם, באושר, עושר וכבוד, ויזכו לשנים רבות ומועדים לשמחה, ויקויים בהם מקרא שכתוב (ישעיה לב, יז), 'זיהיה מעשה הצדקה שלום, ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם.

דרך אגב, אכתוב כאן בקצרה על ענין הצניעות. ידוע שהצניעות והמוסר, ירשנו מאבותינו הראשונים. ותורה'ק צותה ע"ז, שנאמר (ויקרא י"ג, מד) 'זהתקדשתם והייתם קדושים'. ודבר זה מוטל על הרבנים, והמורים לעם, להזכיר ולהזהיר ע"ז, ובמיוחד בתקופה כזו, שהמצב הרוחני ירוד מאד.

ואל ישים אדם לבו למלעיגים, העושים את הפריצות, והערטול מהצניעות, 'כחוק' וכדבר 'מודרני'. והם אינם שמים על לב, ש'מודרני' פירושו, מדרדר ומוריד את האדם, מהמוסר והצניעות.

אלא יזכור מאמר במשנה (אבות פ"ה מ"ט), 'יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים. ועלינו לזכור ולדעת, כי לא ככל הגוים בית ישראל, ולא כאלה, חלק יעקב.

כן עלינו לזכור שיעת צרה היא ליעקב' (דברים ל, ז) וע"י קיום מצות ה' נצא לרווחה ויתקיים בנו המשך הכתוב זיממנה יושעי' שיע"ז נתגבר על אויבינו הקמים עלינו וכמאמר הכתוב (דברים לג, כט) 'אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרך'.

כן שומה עלינו לזכור, שחג הפסח זמן חירותנו, הוא מזכיר לנו גם חירות הנפש, מהמדות, והמחשבות שאינן טהורות. וצריכים לנו לבער יצר הרע, הנמשל לחמץ, מקרבנו. ולהשבית ולבער שנאת חנם, ופירוד הלבבות, מקרב לבנו. ונאהוב איש את רעהו, כמאמר הכתוב (ויקרא י"ז, יז) 'זאהבת לרעך כמוך'. ונקיים (תהילים לד, ט) 'סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו'.

יה"ד שנוכה לראות בגאולה השלמה, ז'ארצנו השלמה' (בגין התשכ"ח) תהיה מורשה לישראל. ויקויים בימינו מקרא שכתוב (דברים ל, ז) 'זושב ה' אלוקיך את שבותך (בגין התשכ"ח) ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים, אשר הפיצך ה' אלוקיך שמה'. ועוד יקויים בנו מאמר חז"ל (ד"ה י"א), בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל בב"א. הצי' יחיא ב"ר נתנאל אלשיך

לעילוי נשמת

חיים בן יחיא נהרי ז"ל, אוריאל אהרן בן אליהו פרץ ז"ל, דוד בן סעיד בשארי ז"ל, ר' אברהם בן יצחק דאוד טביב זצ"ל, יפה בת יחיא נהרי ע"ה, תנצב"ה

חכמי תימן

הרב זכריה הלבן (אלאביק) זצ"ל ממנהיגי ומדייני העיר כוכבאן בשנות ה'תרמ"ז. ולמה קראו שמו הלבן, שנולד ביום הכיפורים בשעת הנעילה, וכבר נתלבנו עונותיהם של ישראל, בסוד אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. גדול ונורא שמו אשר בתפילתו שינה הטבע ונקם בצוררי היהודים עד האחרון שבהם, כמובא המעשה באריכות בספר 'קורא הדורות' פרק כ"ז מהדורת נוסח תימן.

חינוך למלאכת מצוה מנקים לפסח

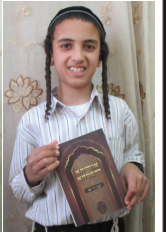
תפארת בנים

התלמידה היקר שלמה טסה

מכיתה ה' נבחן בע"פ על כל מסכת פסחים, קיבל ותשורה לאות הערכה [עוד כמה מחבריו בדרך לסיום]

ואלו המצולמים התלמידים הזרזין, לומר את 'מא כבד' על פה, כבקאין אשר מתימן הן באין. וזכו וקיבלו שי צנוע ונאה הגדה ע"פ עץ חיים כיאה לבני מלכים, כאות הערכה על השתדלותם לשמר מסורת אבותינו הקדושים

תלמידי הכיתות נסעו למושב צלפון לשמוע דברי חיזוק מפי הזקן מארי חיים רחביה (ערק) שליט"א ולהתברך מפיו.

לאחר מכן בירכו ברכת האילנות ואחד בירך בקול רם והוציא ידי חובה את כולם כמנהג אבותינו הקדושים שאחד מברך לכולם וכמבואר בפוסקים. לאחר מכן נסעו לאשקלון למאפית מצות לראות הלכה למעשה כיצד אופים מצות במסורת אבותינו ואף טעמו מהמצות. בנוסף התרענו באחד הפארקים.

מתכוננים לליל הסדר, ליל הסדר בגנים

עֲפָרַת זְקֵנִים בְּנֵי בָנִים
אֵלּוּ תַלְמִידֵי 'צֶטֶרַת חַיִּים'
אֲשֶׁר צִמְחָה בְּתוֹרַת מֵט
בְּאַנְתֵּם הַפְּנוּי. ד'תשס"ח
יוסף (ב"י מְכִיחָה ע"י) הַצַּדִּיק
וְהַחַרוֹץ קָרָא אֶת כָּל פְּרֵשֶׁת
תְּנִינָה. הַתְּחִיל בְּיוֹם שֵׁשִׁי
(אֵיל שֶׁמֶת) וְסִימַת בְּבֹקֶר
הַשֶּׁמֶת. אַחֲרַי אִמְכֵן הַחַרוֹץ
קָרָא אֶת כָּל פְּרֵשֶׁת מִסְעֵי
(כִּפֵּי שְׁמַר עַם רַב)
וְכֹאמֹן עַם שְׂעִימֵת הַנְּצִימֵת
לְכָל אֹנָן. בִּי"ה שְׁיִכְנוּ.
בֵּן יִצְחָק
יְהֵא רְצוֹא שִׂמְשִׁיכוּ לְצִלּוֹת
מְצִלָּה בְּתוֹרַת וּבִירְאָה.

הערות, הארות ותשובות לחידות ניתן לשלוח לפקס: 03-9130009 או במייל: Nahari@enativ.com

ניתן להקדיש את העלון להצלחת, לרפואת, לעילוי נשמת שם אחד- לשבוע 50 ש. לארבע שבועות 150 ש. לשנה- הודאת קבע של 50 ש למשך שנה. לפרטים במזכירות הת"ת: 03-9097022